

Dolar bazında kaç para edersiniz?

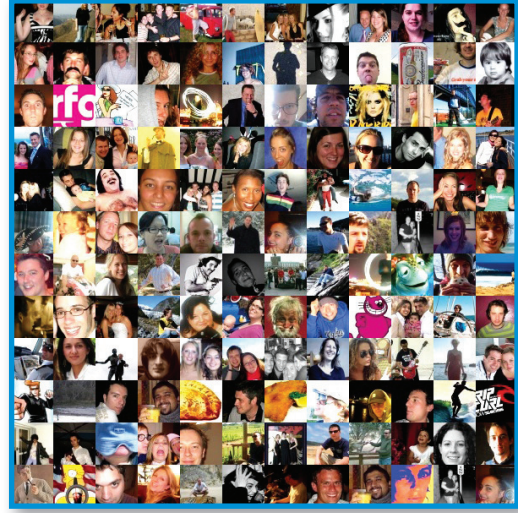
İster kabul edelim ister etmeyelim, cafcıflı reklamlar ve ardı ardına açılan devasa alışveriş merkezleri, bu düzene en sert duruşu sergileyen kişileri bile farkında olmadan içine çekebiliyor.

Çağatay AKTÜRK
cagatay@pcnet.com.tr
http://cagatayca.com

PAZARLAMA taktikleri mahallenin "samimi" bak-kalından sanal marketlere kadar her yerde can buluyor. İnsanlar sahip olmak zorunda olmadıkları şeyleri sadece sahip olmak adına satın alıyorlar. Özellikle teknolojik ürünlerde bu satın alma çılgınlığı tam bir hastalık seviyesine varıyor. Bahanemiz de hazır: "Teknolojiyi takip ediyorum!" Teknolojiyi takip ederken yılda en az üç defa cep telefonu değiştiren arkadaşlara sahip biri olarak diyebilirim ki, aslında teknoloji ve temsil ettiği sermaye onları takip ediyor! Takip etmek ne kelime adeta kovalıyor, köşeye sıkıştırıyor ve zorla SATIN AL diyor! Bu zorlama o kadar ustalıklı yapıyor ki, vitrinlerin tasarımlarından, ürünlerin tezgâh sıralamalarına, satış uzmanlarının aldıkları diksiyon ve tonlama derslerine kadar hepsi neredeyse bir sanat eseri haline geliyor.

Sahip olma isteğini körükleyen, tüketmeyi bir ihtiyaçtan öte statü simgesi haline getiren bu toplumsal düzen, bizlere kendisini sadece ekonomik alanda hissettiriyor gibi gelse de, aslında kazın ayağı öyle değil. İnsan ilişkilerini de tüketmekte uzmanlaştık artık. Arkadaş kavramının içi daha ne kadar boşaltılabilir bilemiyorum. Arkadaş kelimesinin TDK sözlüğündeki anlamı şu şekilde: "Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yaren." Çok değil, bundan on on beş sene önce bir arkadaşınız olması için, en azından yüz yüze bir şeyler paylaşmanız, onu dinleyip, sizi dinlediğinden emin olmanız gerekirdi. Kısacası o kişiyle yakınlaşmak için yüzüne bakmanız lazım geliyordu. Bu ce-

sareti göstermeliydiniz. Şimdilerde ise bu cesarete gerek olmaksızın çığ gibi büyüyen arkadaşlıklar var. Bu çığ gibi büyümenin ve hastalıklı halin en güzel örneklerini ardı ardına açılan arkadaşlık (komünite) siteleri oluşturuyor. Bu sitelerde yüzlerce arkadaşımızı kendi sayfamızda teşhir etmemiz bir yana, yüzünü görmediğimiz veya günlük hayatta sadece bir "merhaba"dan ibaret olan diyalogumuzu "arkadaşlık" kavramı ile özdeşleştiriyoruz. "Yuh, adamın altı yüz arkadaşı var" gibi hayret cümleleri arkadaş sohbetlerinin bir parçası haline gelmiş durumda.

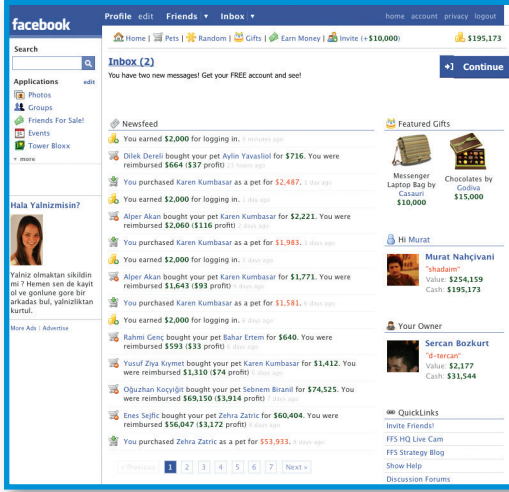
Türkiye'de bu sürecin siberalem.com ile başladığını söyleyebiliriz. Arkasından gelen en bilindik takipçileri, Yonja ve 80630 idi. İki yıl önce sosyomat.com adlı site hem tasarımı hem de bilindik bir arkadaşlık sitesinden farklı olarak, Ekşi Sözlük tarzına yakın bir dinamizmi siteye entegre ederek bu alandaki popülarite olarak Türkiye liderliğini elde etmişti. Sosyomat adlı siteye üye olan birçok kişi o esnada birden fazla arkadaşlık sitesine de üyeydiler. Ancak tüketme arzusu dinginlenemezdi! Çekirge sürüsü misali bir site sonuna kadar tüketiliyor, ardından hop bir başka siteye geçiş yapılıyordu. Bu süreç yeni açılan sitelerle devam ediyor.

Sosyal çekirgelerin, yani bizlerin son durağı Facebook oldu. İlk başta Amerika'daki bazı üniversitelerdeki gençleri bir araya getiren bu oluşum, dünyaya kapılarını açınca arkadaşlık siteleri adına yer yerinden sarsıldı desek abartı olmaz. Facebook diğer ar-

YAŞAM SANKİ...

kadaşlık sitelerinin yapmadığı veyahut yapamadığı bir şeyi yaptı. Hem kullanıcılara siteye yeni özellikler, ufak programlar, oyunlar yazma hakkı vererek sitenin dinamizm sorumluluğunu kullanıcılara paylaştırmış oldu; hem de news feed adındaki uygulaması ile "kim kiminle ne yapıyor, eski sevgiliniz kimle birlikte vs." gibi insanın içindeki sosyal röntgencilik hissini kabartan uygulamaları hayatımıza soktu. Artık arkadaş sohbetlerinin yeni bir konusu daha vardı.

Para < sevgi

Facebook'un teşhirciliği ve röntgencililiği olağan hale getiren uygulamasına alıştık derken geçtiğimiz aylarda Facebook içindeki bir oyundan haberdar oldum. Oyunun adı Friends for Sale Türkçe karşılığı "Satılık arkadaşlar". İsmi bile korkunç değil mi? Bu ufak oyun tüketim toplumunun sosyal hayatı ve beraberinde ilişkileri alt üst etmesi bakımından benim için doruk noktası. Oyunun amacı basit, arkadaş listenizdeki insanları satıp para kazanıyorsunuz. Bunun için o arkadaşın iznini almanız da gerekmiyor. Oyunu arkadaşınız yüklememiş olsa bile ortak arkadaşlarınız arasında satılarak el değiştirebiliyor. Oyun içinde arkadaşlarınız sizin petleriniz oluyor. Türkçesi "evcil hayvanlarınız"...

Konuyu burada anlatırken bile kendimi bir garip hissettiğim bir gerçek. Açıkçası insan utaniyor. Bu oyunun ne olup ne olmadığını öğrenmek için yaklaşık 2 hafta kadar ben de oynadım. Oyun size başlarken 500 dolar gibi bir fiyat biçiyor. Alınır satıldıkça değeriniz yavaş yavaş artıyor. Arkadaşlarınız "beni satın al" diye sizlere mesajlar atıyor; kız arkadaşını, eşini satın alıp, onu elinde tutmak için uğraş verenlere de rastlamak mümkün, "Neden beni satın almıyorsun, beni sevmiyor musun?" diyen kişilere de rastlanabiliyor. Oyun içindeki profil sayfanızda kendinizi tanıtabileceğiniz bir bölüm, sanal olarak size alınan hediyelerin bulunduğu bir kısım ve yan tarafta sahibi olduğunuz petlerinizin (evcil hayvanlarınızın) değerleri ile vitrinlendiği bölüm bulunmaktadır. Oyunu oynayıp, milyonlarca

dolar değerine ulaşmış insanlar var. Profiller sanki e-ticaret sayfasına gelmişsiniz izlenimi doğuruyor. Çünkü albenili HTML kodları ile güzelleştirilmiş çafcaflı sayfalar sizi karşılıyor.

Sadece bir oyun mu?

İşin özü tam bir sanal insan pazarı Facebook'un Friend For Sale oyunu. Sadece oyunun nasıl bir şey olduğunu öğrenmek amaçlı oyuna dâhil olsam da, itiraf etmem gerekir ki çokça tiksindimeme rağmen bazen bu oyun bana da "neden beni kimse almıyor?" "neden satılmıyor şu adam, onca para verdik" gibi düşünelere itti.

Peki, nedir gün itibarıyla 671.138 aktif kullanıcının derdi? Şakası bile kötü karşılanacak iken, sanal dahi olsa arkadaşlarını evcil hayvan olarak satışa sunmaktan zevk almanın amacı, keyfi nerededir? Şahsi görüşüm, bu oyun adı altındaki sanal insan ticaretine ilginin temelindeki neden, tüketim toplumunun, satın almanın, sahip olmak hissini ve sevgi eksikliğinin iliklerimize kadar işlemiş olmasında yatıyor.

Oyunu oynayan arkadaşlarımla yaptığım tartışmalarda duyduğum tipik savunma "bu bir oyun, eğleniyoruz işte" idi. "Ona bakarsan, katil olduğun oyunlar da var" demişti bir arkadaşım. First Person Shooter oyunları başka bir yazı konusu olsun şimdilik. Sevgili arkadaşlarımla ve yüz binlerce kişinin görmezden geldiği şey bu oyunun bir kurmacadan öte gerçek insanları odağa alması. Satın aldığınız, sattığınız kişi sınırlarınızı anlatıp, derdini dinleyebileceğiniz canlı bir insan! 01010'lardan oluşmuş sanal bir karakter değil.

Tüketim toplumunun bireyleriyiz hepimiz. Tüketmekten yılmıyoruz. Bu yılmaz duruşumuzun önemli temsilcisi elektronik aygıtlar... Çok değil kısa bir süredir artık arkadaşlıklarını tüketir olduk Facebook ve muadili sitelerde... Yılmadık şimdi eşimizi, yakınımızı evcil hayvan yerine koyup sararak keyif alır hale geldik! Birisi buna bir DUR der mi bilemiyorum. Ama yol yakinken siz DUR deyin. Bu oyunun içindeyseniz en azından bir kez daha düşünün ne yaptığınızı, neye alet olduğunuzu! Yoksa yakında gözyaşlarımızı da alıp satıp eğlenmeye başlayacağız! ❖

